

Crna Gora

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća

STRATEGIJA ZA CJELOŽIVOTNO PREDUZETNIČKO UČENJE 2008 – 2013

AKCIONI PLAN 2013

Podgorica, mart 2013.

1. Sprovođenje politike za preduzetničko učenje

Vlada Crne Gore je na sjednici od 24.januara 2013. godine usvojila **Izveštaj o realizaciji akcionog plana za 2012. godinu Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013.** U skladu sa Zaključkom br. 06-127/3 od 31.januara 2013. Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je pripremila Akcioni plan sprovođenja Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje u 2013. godini.

Vlada Crne Gore je, na sjednici održanoj 31. jula 2008.godine, usvojila Strategiju za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013., sa Akcionim planom 2008-2009 i formirala Nacionalno partnerstvo za preduzetničko učenje, u cilju sprovođenja i izvještavanja o realizaciji aktivnosti definisanih Akcionim planom. Zbog nedostatka odgovarajuće finansijske podrške funkcionisanje Partnerstva nije bilo na zadovoljavajućem nivou, niti je dalo očekivane rezultate u sprovođenju jednog dijela aktivnosti predviđenih Akcionom planom 2008-2009.godine. Najveći broj rezultata je ostvaren u sprovođenju onih aktivnosti koje su bile podržane od strane stranih donatora i partnera na projektu. S tim u vezi zaključcima Vlade Crne Gore br. 06-127/3 od **17.novembra 2011.godine,** a u cilju unapređenja izučavanja preduzetništva u vaspitno –obrazovnom sistemu Crne Gore formirano je novo Nacionalno partnerstvo od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, u cilju njegovog kvalitetnijeg i efikasnijeg funkcionisanja u narednom periodu i izrade novog Akcionog plana za 2012 i 2013.godinu.

U kreiranju Akcionog plana zastupljeni su sljedeći principi:

4. Nastavak započetih aktivnosti, a koje već u predhodnom periodu pokazale pozitivne efekte u cilju promovisanja preduzetništva
5. Započinjanje realizacije novih aktivnosti koje će doprinijeti daljem razvoju preduzetničkog učenja kao ključne kompetencije
6. Realizacija prioriternih aktivnosti koje daju ključni doprinos ostvarivanju cilljeva definisanih Strategijom za preduzetničko učenje

Akcioni plan za 2013. predviđa realizaciju aktivnosti definisanih u četiri prioritetne oblasti:

- Razvoj svijesti o značaju preduzetničkog učenja za ukupan socio-ekonomski razvoj zemlje
- Unapređivanje preduzetničkog učenja u sistemu formalnog obrazovanja
- Unapređivanje preduzetničkog učenja u sistemu neformalnog obrazovanja
- Praćenje sprovođenja, evaluacija i izvještavanje o preduzetničkom učenju

Cilj

Kvalitetno sprovođenje aktivnosti predloženih ovim planom će doprinijeti ukupnom socio-ekonomskom razvoju Crne Gore kroz razvoj ljudskih resursa i imaće direktne implikacije na oblasti obrazovanja, zapošljavanja i razvoja malih i srednjih preduzeća.

2. Proces kreiranja Akcionog plana

U skladu sa zaključkom Vlade CG br. 06-127/3 od 31.01.2013. godine, Direkcija za razvoj MSP je,preduzela koordinirajuću aktivnost na pripremi Akcionog plana za 2013.godinu za realizaciju Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje. Proces kreiranja Akcionog plana pratile su sljedeće aktivnosti:

Aktivnost 1, sastanak članova Nacionalnog partnerstva, na kome su razmotrene dosadašnje urađene aktivnosti u skladu sa Akcionim planom za 2012.godinu ostvareni rezultati, i pokazatelji uspjeha.

Aktivnost 2, identifikovani ključni problemi zbog kojih nije došlo do realizacije pojedinih aktivnosti predviđenih Akcionim planom za 2012.god

Aktivnost 3, kreiran je obrazac i smjernice za izradu Akcionog plana za 2013 god. Svaki član partnerstva zadužen je da sa stanovišta institucije koju predstavlja dostavi izvještaj o planiranim aktivnostima za 2013 godinu.

Aktivnost 4, na osnovu prikupljenih informacija, kreiran je prvi nacrt Akcionog plana za 2013,.identifikovani nedostaci i nejasnoće i započet je dijalog u formi individualnih konsultacija predstavnika Direkcije za razvoj MSP sa svim identifikovanim institucijama.¹

Aktivnost 5, izvršena je analiza prikupljenih priloga i na tim osnovama je kreirana unaprijeđena verzija nacrta Akcionog plana za 2013 god. koja je dostavljena svim članovima partnerstava za prijedloge i sugestije.

Aktivnost 6, Nacrt Akcionog plana za 2013 god je upućen članovima Nacionalnog partnerstva na usvajanje. Savjet Nacionalnog partnerstva je usvojio prijedlog Akcionog plana za 2013 god. i uputio ga Vladi CG na usvajanje.

Odlučivanje o kriterijumima primjene predloženih aktivnosti treba stalno prilagođavati razvojnim potencijalima društva u cjelini.

Za sprovođenje Akcionog plana 2013. institucije su obezbijedile ukupno 277.350 € (saglasnosti institucija javnog sektora su u prilogu).

- javni sektor (uključujući i ZZZCG) – 89.950€
- privatni sektor - 13.600 €
- međunarodne organizacije/donatori – 173.800 €.

Institucije javnog sektora su obezbijedile saglasnost na sredstva Budžeta, tako da Akcioni plan **ne predviđa obezbjeđivanja novih sredstava** ili izvora u odnosu na postojeće.

¹ Lista institucija/organizacija u prilogu

Lista skraćenica:

MP	Ministarstvo prosvjete
MSP	Mala i srednja preduzeća
ZZZCG	Zavod za zapošljavanje Crne Gore
CSO	Centar za stručno obrazovanje
MRSS	Ministrastvo rada i socijalnog staranja
UCG	Univerzitet Crne Gore
IRF	Investiciono razvojni fond
MN	Ministrastvo nauke
PKCG	Privredna komora Crne Gore
UPCG	Unija poslodavaca Crne Gore
CIPS	Centar za informisanje i profesionalno savjetovanje
ISCED	Međunarodni standard klasifikacije obrazovanja
SBA	Small Business Act
CRNVO	Centar za razvoj nevladinih organizacija

3. Smjernice za pripremu Akcionog plana sa procjenom potrebnih sredstava za realizaciju Akcionog plana za 2013.god

Akcionni plan treba da služi svim zainteresovanim stranama, a posebno partnerima u sprovođenju, radi planiranja konkretnih aktivnosti, međuinstitucionalne saradnje na sprovođenju praćenja i evaluacije postignutih rezultata. Prilikom definisanja prioriteta za sprovođenje u datom periodu, radna grupa je imala u vidu realne mogućnosti u smislu resursa- ljudski potencijal, raspoloživa sredstva, vremenski okvir i potrebe Crne Gore za ubrzanim napretkom u ovoj oblasti.

U procesu identifikacije aktivnosti koje se trebaju realizovati tokom 2013. godine, izvršena je procjena potrebnih finansijskih resursa. Osnovni princip, koji je uticao na izbor aktivnosti i njihovu realizaciju u 2013 godini, predstavljao je proces utvrđivanja procijenjenih sredstava za njihovu realizaciju, čiji je izvor jasno identifikovan, a sredstva već opredijeljena za te namjene u budžetima institucija nadležnim za sprovođenje tih aktivnosti za 2013 godinu.

Za svako od četiri prioriteta područja dat je pregled planiranih aktivnosti u narednom periodu. Aktivnosti su obrađene na način da sadrže sljedeće podatke:

- Naziv aktivnosti i opis do nivoa opeacionalizacije
- Očekivani rezultati
- Izvori verifikacije
- Procjena sredstava potrebnih za sprovođenje aktivnosti
- Nosioци aktivnosti

4. Implementacija Akcionog plana

Dalji razvoj preduzetničkih kompetencija u Crnoj Gori zavisi u velikoj mjeri od uspješnog sprovođenja Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje. Iako je jako mnogo urađeno u samom procesu kreiranja Strategije za preduzetničko učenje, ključni dio se odnosi na aktivnosti u narednom periodu i na proces implementacije Akcionog plana za 2013 god. U tom smislu naglasak će biti na realizaciji mjera koje se mogu izmjeriti sa lako provjerljivim indikatorima ostvarenja.

Ključna tijela na implementaciji Strategije za preduzetničko učenje i Akcionog plana za 2013.godinu su:

- Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća kao koordinator i
- Savjet Nacionalnog partnerstva

Ključna uloga Direkcije za razvoj MSP je da kao koordinator utiče na efikasno funkcionisanje Nacionalnog partnerstva i sprovođenje aktivnosti definisanih Akcionim planom za 2013., ali i da potpomogne razvoju partnerstva u okviru javnog sektora, kao i između javnog i privatnog sektora, na sprovođenju utvrđenih aktivnosti. Nacionalno partnerstvo, sastavljeno od predstavnika javnog i privatnog sektora, treba da potpomogne efikasno sprovođenje Akcionog plana za 2013., ali i da nadgleda njegovo sprovođenje i da o tome obavještava Vladu CG.

Na ovaj način Akcioni plan za 2013.god jasno pokazuje šta će biti urađeno, na koji način i ko će to uraditi.

PRIORITET 1. RAZVOJ SVIJESTI O ZNAČAJU PREDUZETNIČKOG UČENJA ZA UKUPAN SOCIO-EKONOMSKI RAZVOJ ZEMLJE

	Aktivnosti	Očekivani rezultati	Izvori verifikacije	Procjena potrebnih finansijskih sredstva			Nadležnost	
				Izvori				
				Ukupno	Javni sektor	Donatori	Privatne institucije	
1.1.	Operativni cilj: Podizanje svijesti učenika o samozapošljavanju i preduzetništvu							
1.1.1	Funkcionisanje Nacionalnog partnerstva za preduzetničko učenje	Sprovedena analiza postignuća u ostvarivanju ciljeva definisanih u okviru prioriternih područja Strategije.	Izvjestaj Direkcije za razvoj MSP					Direkcija za razvoj MSP Nacionalno partnerstvo
1.1.2.	Održavanje okruglih stolova/radionica o značaju razvoja preduzetničkog učenja	Održana 2 okrugla stola o značaju razvoja preduzetničkog učenja	www.nasme.me www.pkcg.org Izvjestaj Direkcije za razvoj MSP	400,00			400,00	Direkcija za razvoj MSP PKCG Nacionalno partnerstvo
1.1.3	Održavanje Nacionalne konferencije o preduzetničkom učenju u okviru nedelje malih i srednjih preduzeća	Održana 1 Nacionalna konferencija za 40 učesnika	Izveštaj PKCG Izveštaj Direkcije za razvoj MSP	3.000,00			3.000,00	PKCG/Direkcij za razvoj MSP
1.1.4	Organizovanje Međunarodnog sajma preduzeća za vježbu (mini kompanija)	Organizovano učešće na međunarodnom sajmu preduzeća za vježbu u Bugarskoj	Godišnji izvještaj CSO www.serviscentarpzv.me	4.000,00	500,00	3.500,00		CSO KulturKontakt Austrija
1.1.5	Medijska kampanja/Promocija preduzetničkog učenja	Urađen film o preduzeću za vježbu Urađen promotivni materijal	Goodišnji izvještaj CSO www.serviscentarpzv.me	2.000,00	200,00	1.800,00		CSO KulturKontakt Austrija
		Prilozi i članci o preduzetničkom učenju zastupljeni u nacionalnim medijama	Izveštaj MP	2.000,00	2.000,00			MP Ustanove visokog obrazovanja

		(štampa, televizija) Organizovane škole preduzetništva; Organizovana takmicenja Biznis izazovi-Montenegro; Organizovai forumi o preduzetnistvu						
--	--	--	--	--	--	--	--	--

PRIORITET 2. UNAPREĐIVANJE PREDUZETNIČKOG UČENJA U SISTEMU FORMALNOG OBRAZOVANJA

	Aktivnosti	Očekivani rezultati	Izvori verifikacije	Procjena potrebnih finansijskih sredstva				Nadležnost
				Izvori				
				Ukupno	Javni sektor	Donatori	Privatne institucije	
2.1.	Operativni cilj: Preduzetništvo kao ključna kompetencija u osnovnom, srednjem i visokom obrazovanju							
2.1.1.	Integracija ključne kompetencije preduzetništva u osnovno obrazovanje-obuka nastavnika	Održana tri jednodnevna seminara za nastavnike/ce regionalno odabranih škola) Nastavnici 10% osnovnih škola primjenjuju vodič za implementaciju preduzetničkog učenja kroz obavezne predmetne programe	Izveštaji nadzora Zavoda za školstvo Istraživanja Zavoda za školstvo Konsultacije, ogledni časovi i primjeri dobre prakse	2.000,00	2.000,00			Zavod za školstvo
2.1.2.	Integracija koncepta preduzeća za vježbu za učenike i studente	Osnovano novih 10 preduzeća za vježbu za učenike i studente	Godišnji izvještaji CSO www.serviscentarpzv.me	500,00	500,00			CSO

2.1.3	Prekogranično preduzetništvo mladih	<p>Osnovano 20 učeničkih preduzeća</p> <p>Organizovano učešće 20 učeničkih preduzeća iz 5 škola iz Crne Gore na Međunarodnom sajmu učeničkih preduzeća</p> <p>Organizovan i održan preduzetnički kamp</p>	<p>Izveštaj Direkcije za MSP</p> <p>www.nasme.me</p>	25.000,00		12.000,00	13.000,00	Direkcija za razvoj MSP NVO Bjelasica -Komovi
2.1.4	Promocija preduzetništva u formalnom obrazovanju	Održano regionalno takmičenje (6 škola sa sjevera Crne Gore-50 učenika) za najbolji biznis plan za učenike koji pohađaju predmet Preduzetništvo.	<p>Godišnji izvještaji CSO</p> <p>www.serviscentarpzv.me</p>	5.500,00	500,00	4.000,00	1.000,00	CSO Lux-Development KulturKontakt Austrija
2.1.5	Promocija preduzetništva u visokom obrazovanju	<p>-Organizovane škole preduzetništva;</p> <p>-Organizovani forumi o preduzetništvu</p> <p>-Organizovan sajam `Summer Job`</p> <p>-Organizovana zimska škola preduzetništva</p> <p>- Organizovana III preduzetnička</p>	<p>Izveštaj MP</p> <p>Izveštaj Ekonomskog fakulteta</p>	3.000,00	3.000,00			MP UCG/Ekonomski fakultet Ekonomski

		<p>konferencija: Kriza i inovacije kroz prizmu preduzetništva</p> <p>- Objavljena 2 nova broja časopisa PREDUZETNIK</p> <p>- Organizovana manifestacija BUSINESS DAY i uručene nagrade najboljim studentima</p> <p>- Odražana Globalana nedelja preduzetništva</p>				5.000,00		fakultet/IRF/MN
						3.000,00	1.000,00	Ekonomski fakultet
						500,00		Ekonomski fakultet
						500,00		
2.1.6	Podsticati saradnju institucija formalnog obrazovanja sa privredom	<p>Nastavak saradnje sa Univerzitetom Crne Gore, Univerzitetom Mediteran, Ekonomskim fakultetom Podgorica, potpisivanje novih sporazuma o saradnji.</p> <p>Nastavak saradnje sa Univerzitetom Crne Gore, Ekonomskim fakultetom, SSŠ Sergije Stanić i drugim ustanovama formalnog obrazovanja</p> <p>Održan sastanak direktora srednjih stručnih škola i poslodavaca sa primorja na temu profesionalne prakse učenja</p>	<p>Izveštaj PKCG</p> <p>Izveštaj UPCG</p> <p>Izveštaj UPCG</p>	<p>10.000,00</p> <p>500,00</p>		<p>10.000,00</p> <p>500,00</p>		<p>PKCG Univerziteti/TEMPUS projekti Dellco-razvoj cjeloživotnog obrazovanja na Univerzitetu Crne Gore, DEVCOR-razvoj ishoda učenja, BETOZE-rayvoj poslovne obuke itd.</p> <p>UPCG</p> <p>UPCG</p>

2.1.7	<p>Savjetovanje o karijeri</p> <p>1. Profesionalno informisanje</p> <p>2. Profesionalno savjetovanje</p> <p>3. Radioničarske aktivnosti</p>	<p>-Informisano 1.000 nezaposlenih lica, i 400 roditelja,</p> <p>-informisano 2.500 učenika o temi izbora zanimanja,</p> <p>-Realizovanje programa karijerne orijentacije za učenike u osnovnim i srednjim školama min 2000 učenika;</p> <p>- Sirenje usluga Univerzitetskog karijernog centra ;</p> <p>- Sirenje usluga savjerovanja za nezaposlene;</p> <p>-profesionalno savjetovanje za min. 800 nezaposlenih i 1.000 učenika</p> <p>Programi seminara za: kategoriju neposredno zapošljivih lica – min 1.600 lica</p> <p>-programi seminara za studente – min 150</p> <p>-radionice za učenike min 2.500 učenika.</p>	<p>Izveštaj ZZZCG</p> <p>Izveštaj CSO</p> <p>Izvjestaj MP</p> <p>Izvjestaj Zavoda za školstvo</p>	40.000,00		40.000,00		<p>ZZZCG</p> <p>CIPS</p> <p>CSO</p> <p>Zavod za školstvo</p> <p>MP</p>

PRIORITET 3.UNAPREĐENJE PREDUZETNIČKOG UČENJA U SISTEMU NEFORMALNOG OBRAZOVANJA

	Aktivnosti	Očekivani rezultati	Izvori verifikacije	Procjena potrebnih finansijskih sredstava				Nadležnost
				Izvori				
				Ukupno	Javni sektor	Donatori	Privatne institucije	
3.1	Operativni cilj: Razvoj kapaciteta za sprovođenje preduzetničkog učenja odraslih							
3.1.1	Razvoj mreže organizatora preduzetničkog osposobljavanja odraslih u svim opštinama u Crnoj Gori	<p>Osnivanje preduzetničkih centara u 3 srednje stručne škole, odnosno opštine na sjeveru Crne Gore.</p> <p>Obuka 5 trenera iz oblasti preduzetništva za odrasle</p> <p>Nastavak specijalizovanih obuka iz oblasti menadžmenta poslovnog planiranja, marketinga, poslovne komunikacije – realizovano 7 obuka za 210 MSP</p>	<p>Godišnji izvještaj CSO</p> <p>Izvještaj ZZZCG</p>	50.500,00	500,00	50.000,00		<p>CSO Lux-Devlopment</p> <p>ZZZCG</p>
3.1.2	Osposobljavanje u virtuelnom preduzeću za odrasle	Uspostavljeno 1 virtuelno preduzeće i obučeno 15 polaznika	Izvještaj ZZZCG	15.750,00	15.750,00			ZZZCG
3.1.3	Razvoj socijalnog preduzetništva	<p>Pripremljena Nacionalna Strategija socijalnog preduzetništva</p> <p>Pripremljen Zakon o</p>	<p>Nacionalna strategija socijalnog preduzetništva</p> <p>Zakon objavljen u</p>					MRSS CRNVO

		socijalnom preduzetništvu	Sl.sistu CG					
3.1.4	Uspostavljanje sistema za sprovođenje analize potreba za obukom u MSP	<p>Realizovana Anketa poslodavaca</p> <p>Izrada publikacije „Analiza potreba za obukom-iskustva Zapadnog Balkana i Turske” i upotreba rezultata istraživanja za kreiranje obuke</p> <p>Izrada analize potreba za obukom u MSP na osnovu upitnika</p>	<p>Istraživanje-Analiza potreba za obukom u MSP</p> <p>Izveštaj ZZZCG</p> <p>Publikacija</p> <p>Izveštaj PKCG</p>	10.000,00	10.000,00		200,00	<p>ZZZCG</p> <p>UPCG</p> <p>PKCG</p>
3.1.5	Realizacija istraživanja o održivom razvoju preduzeća u Crnoj Gori	Pregled ključnih preprka za razvoj biznisa u Crnoj Gori	Strateški dokument UPCG	18.000,00		18.000,00		UPCG
3.1.6	Realizacija istraživanja o ekonomskom okruženju za razvoj ženskog	Pregled ključnih preprka za razvoj ženskog preduzetništva	Strateški dokument UPCG	10.000,00		10.000,00		UPCG

	preduzetništva u Crnoj Gore	u Crnoj Gori						
3.1.7	Promocija preduzetništva i obuka zaposlenih, nezaposlenih studenata i drugih zainteresovanih za započinjanje i uspješno vođenje biznisa	<p>Realizacija projekta CEE YOUTH :</p> <p>Organizovana 1 radionica za 50 polaznika na temu Preduzetništvo mladih</p> <p>Organizovan 1 okrugli sto za 20 polaznika na temu zapošljavanja i preduzetništva mladih</p> <p>Realizovano 10 obuka/okruglih stolova za poslodavce i zaposlene iz oblasti društveno odgovornog poslovanja, uključivanaj radnika u donošenje odluka na nivou preduzeća, implementacije zakonskih propisa itd.</p>	<p>Broj učesnika Izveštaj UPCG</p> <p>Broj učesnika Izveštaj UPCG</p>	2.000,00			2.000,00	UPCG Nacionalno partnerstvo
				5.000,00			5.000,00	UPCG
3.1.8	Implementacija Nacionalnog okvira kvalifikacija	<p>-Savjet za kvalifikacije utvrdio veze nivoa okvira kvalifikacija u CG sa nivoima EQF-a;</p> <p>-Inostrana ekspertska podrška dogovorena kroz projekat Lux. kroz programe TAIEX;</p> <p>-Stvorene zakonske</p>	Izveštaj MP	50.000,00	50.000,00			MP

		<p>pretpostavke kroz izmjenu propisa iz oblasti obrazovanja, u kojima je prepoznata potreba uvođenja dokumenata eiropas;</p> <p>-Savjet za kvalifikacije usvojio je Uputstvo za dodjelu koda kvalifikaciji;</p> <p>-Razvijeno 10 kvalifikacija, baziranih na ishodima učenja</p> <p>-Savjet za kvalifikacije utvrdio veze nivoa okvira kvalifikacija u CG sa nivoima EQF-a;</p> <p>-Urađen je akcioni plan sa aktivnostima, nosiocima aktivnosti i rokovima na razvoju i implementaciji Nacionalnog okvira kvalifikacija.</p>						
--	--	---	--	--	--	--	--	--

PRIORITET 4. PRAĆENJE SPROVOĐENJA, EVALUACIJA I IZVJEŠTAVANJE O PREDUZETNIČKOM UČENJU

	Aktivnosti	Očekivani rezultati	Izvori verifikacije	Procjena potrebnih finansijskih sredstva				Nadležnost
				Izvori				
				Ukupno	Javni sektor	Donatori	Privatne institucije	
4	Operativni cilj: Uspostavljanje sistema efikasnog izvještavanja o preduzetničkom učenju							
4.1.1	Evaluacija aktivnosti definisanih Akcionim planom	Analizirani ostvareni efekti nakon jednogodišnjeg perioda sprovođenja akcionog plana.	Izvještaj Direkcije za razvoj MSP					Direkcija za razvoj MSP Nacionalno partnerstvo
4.1.2	Sprovođenje principa SBA	Praćenje sprovođenja principa SBA	Izvještaj Direkcije za razvoj MSP					Direkcija za razvoj MSP

Prilog:

Lista institucija

Pregled institucija/organizacija od kojih je Direkcija za razvoj MSP prikupila informacije, prijedloge i sugestije za izradu Akcionog plana za 2013 god., Strategije za cjeloživotno preduzetničko učenje 2008-2013 i sa kojima su održani sastanci:

Ministarstva

1. Ministarstvo prosvjete
2. Ministarstvo rada i socijalnog staranja

Državne institucije

1. Zavod za zapošljavanje
2. Centar za stručno obrazovanje
3. Zavod za školstvo

Univerziteti:

1. Univerzitet CG-Ekonomski fakultet

Poslovna udruženja

1. Privredna komora Crne Gore
2. Unija poslodavaca

NVO:

1. Centar za razvoj nevladinih organizacija